

**СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
„ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“ – БУРГАС**

8010 Бургас, ж.к. „П. Р. Славейков“ до бл.44
Директор: 056 860905; Канцелария: 056 860906
E-mail: info-200229@edu.mon.bg; Web: www.preslavski.org

**УТВЪРДИЛ:
ДИРЕКТОР
МАРТИН ИЛИЕВ**

П Л А Н

**ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ
НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО
В СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
„ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“ - БУРГАС
ЗА УЧЕБНАТА 2023/2024 ГОДИНА**

Планът е приет на заседание на Педагогическия съвет Протокол № 5 от 5.2.2024 г., утвърден със заповед № РД - 10 – 1153/ 6.2.2024 г.

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

1. Същност на понятието:

Тормозът е форма на насилие, която се определя, като сбор от съзнателни, негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Това е:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи ученик;
- Извършва се от позицията на силата;
- Повтаря се многократно във времето.
- Проявите на тормоз, най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:
  - Физически тормоз – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някакво помещение;
  - Вербален тормоз – подмятания, подигравки, унижения, заплахи, обиди;
  - Психичен тормоз – подмятане, подигравки, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражби и изхвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
  - Социален тормоз – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространяване на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Тормозът може да бъде реален или виртуален.

Основните признаци:

- обидни, заплашителни и подигравателни тестови съобщения по мобилен телефон, електронна поща или в социалните мрежи;
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на ученика или го унижават;
- снимане от ученика с мобилен телефон и свободно разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клеки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и групи.

2. Общи положения:

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които най-общо имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието.

Комплексът от превантивни мерки трябва да включва всички възможни аспекти и форми на тормоза, ясно да фокусира вниманието върху участието на всички групи и да се планира на три нива – класна стая /паралелка, училище, общност/.

За да се изгради защитна мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, изграждане на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията в училище.

По-голямата част от ситуацияите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някой от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки за да се предотврати ескалацията на насилието и да се изпрати ясно послание, че такво поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми.

3. Предмет:

Проучване и подпомагане на психичното развитие и здраве на децата и юношите, системата на училищното образование, чрез превантивни мерки и сътрудничество по прилагането на механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училището.

Единият механизъм за противодействие на тормоза е разработен от Министерството на образованието, младежта и науката с участието на МТСП, АСП, ДАЗД, МВР, ЦКБППМН и на неправителствени организации – НМД, фондация „Асоциация Анимус“, Дружеството на психолозите в България и УНИЦЕФ.

4. Цел:

- Да се обмислят стратегии за ангажиране на училищния екип дейности, които ще ги подкрепят за създаване на общо разбиране за тормоза и насилието;
- Да се усвоят уменията, необходими при изготвянето на училищен план за действие;
- Разработване и прилагане на цялостен училищен ход, прилагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.

5. Задачи:

5.1. Разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на насилието и тормоза в училище.

5.2. Разработване на защитна мрежа за интервенция при случай на насилие и тормоз в училище.

5.3. Провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от класните ръководители „Какво е насилие и тормоз?“

5.4. Извършване на оценка на тормоза чрез анкети в началото и в края на учебната година.

Отговорници: класните ръководители и училищния психолог.

Срок: до 31.10.2023 г. за I-ви учебен срок и до 20.6.2024 г. за края на учебната година.

5.5. Обработка на данните в 10-дневен срок след срока за пускане на анкетите сред учениците.

Отговорник: училищен психолог

5.6. Включване в обучения за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти за справяне с училищния тормоз.

5.7. Създаване на регистър с имената на ученици, склонни към проява на агресия и насилие над съучениците си. Целта е в самото начало да бъдат извършени

превантивни мерки спрямо ученици склонни към упражняване на тормоз. Регистърът се съхранява от училищния психолог.

5.8. Избор на двама ученици от всеки клас, които да решават по-малки конфликти между съучениците си и да преговарят с учителите.

6. Начини за противодействие на училищния тормоз и насилие между учениците:

6.1. Създаване на координационен съвет, който да отговаря за планиране и координиране на усилията за справяне с тормоза.

Състав на съвета, съгласно заповед на директора.

Предметна дейност на координационния съвет:

а) Заседанията на Координационния съвет (КС) се свикват при възникнал конкретен повод от Председателя.

б) При провеждане на всяко заседание се води протокол подписан от Председател и Секретар.

в) Предложения за свикване на КС могат да подават неговите членове, класни ръководители, учители, не педагогически персонал, родители.

г) КС е подпомагащ и корекционен орган, в помощ на УКППМН, комисия за възпитателна работа и Педагогическия съвет.

д) В зависимост от конкретния случай или необходимост на заседанието могат да бъдат поканени експерти, които да участват в заседанието със съвещателен глас.

е) КС има право да предлага корекционни мерки, а при необходимост и санкция на ученик, извършител на поява.

6.2. Дефиниране на елементите на защитната мрежа.

Под защитна мрежа разбираме превенция на насилническо поведение, когато всеки поема своята част от общата отговорност, поставянето на ясни граници и изграждането на ценности, правила и процедури, които да не допускат тормоз.

Въвеждане на защитна мрежа – Правила за задълженията на всички служители, дежурства на учителите по график, дежурства на учениците по класове, въвеждане на процедури при регистриране на ситуации на тормоз.

Процедури при регистриране на ситуации на тормоз:

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско нарушаване на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица	- Учител - Дежурен учител - Класен ръководител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз възстановяване на щетата, преценява се дали е необходимо да се разговаря с родителите	- Класен ръководител
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на ученика - жертва, така и на ученика -извършител.	Насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД и Община по силата на координационния механизъм; Протокол за тормоз – среща с родителите; – възстановяване на щетата; – включване на учениците в допълнителни програми.	- Координационен съвет

- дежурствата на учителите - главният дежурен учител организира дежурството на учителите през седмицата. Заедно с дежурните учители и ученици по коридорите и фоайетата носи отговорност за реда, опазване на живота и здравето на учениците, предотвратяване на ситуации на тормоз, регистриране на проявата в Единния регистър.

*Срок: постоянен
Отг. Главен учител, дежурни учители*

- дежурства на учениците – дежурните ученици по коридорите и фоайетата следят за реда и дисциплината и уведомяват дежурните учители за нередности, произшествия и прояви на тормоз.

*Срок: постоянен
Отг. дежурен учител, кл.р-ли*

Изграждането на защитна мрежа предвижда гености на няколко нива:

6.2.1. Дейности на на ниво класна стая/паралелка – постигане на разбиране от децата, какво точно е тормоз, до какво води това поведение и как се чувстват различните „участници“.

В час на класа, се обсъждат и дискутират взаимоотношенията:

- **Ученици – учител**

Целта ни е учениците да се осъзнаят, че говоренето в час е форма на тормоз към учителя.

Дискутиране на конкретни казуси на тормоз в класната стая, коридора, по интернет и други, договаряне какво ще се прави, ако се нарушат правилата и ценностите на класа – дискутиране и приемане на новите понятия „дисциплиниране и възстановяване на щета“.

- **Учител – ученици**

Важно е учителите да се отнасят с уважение към децата /да се обръщат към тях по име, да ги изслушват търпеливо и да не ги обиждат/. Заради отношението на учителя може да бъде саботиран часът или учениците да внимават, макар и да нямат особен интерес към предмета. Симптомите на психическия тормоз в отношението на възрастните към децата (родители-учители), се проявяват като безразличие и равнодушие, враждебност, злоупотреба с власт над тях, дистанциране от тях и неразбиране, свръх контрол. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и други.

- Провеждане на теми, съгласно годишния календарен план в часа на класа.

Срок: постоянен Отг: кл. ръководители

- Провеждане на групова работа, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит в тематичен час на класа „Училищният тормоз“

Срок: м. февруари 2024 г. Отг: кл. ръководители

- Изработване на общи правила на поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата.

Срок: м. февруари 2024 г. Отг: ка. ръководители

6.2.2. Дейности на ниво училище – съгласно Годишния план за учебната година.

- Подобряване на системата от дежурства, с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз.
- Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти.

6.2.3. Дейности с родителско участие – отношенията родители-учители.

Комуникацията е насочена към взаимна оценка на работата, с временни елементи на сътрудничество. На родителските срещи да се обсъждат казуси, свързани с тормоза и насилието, да се научат родителите как да регистрират поведение на тормоз и насилие, как да комуникират с децата си без скрита агресия.

7. Процедури и алгоритъм при установен училищен тормоз между учениците.

7.1. Инциденти, свързани с физическо насилие

7.1.1. При настъпване на инцидент, който би могъл да застраши живота и/или здравето на децата всеки служител в училището е длъжен незабавно да уведоми член на ръководството (директор или заместник-директор).

Отг. Всички служители

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.2. В случай, че инцидентът е свързан с физическа опасност за живота или здравето на ученика, свидетелят на инцидента или служителят, разбрал пръв за него, веднага сигнализира медицинското лице за извършване на медицински преглед на пострадалият ученик.

Отг. Служителя подат сигнала, медицинското лице

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.3. Медицинските лица извършват първоначален преглед на пострадалият ученик (пострадалите ученици) и регистрират състоянието му (им) в регистрационната книга.

Отг. Медицинското лице

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.4. Ако медицинското лице прецени, че е необходимо уведомяване на Спешен център, се повиква спешна медицинска помощ на телефон 112. Незабавно след това се уведомяват и родителите /настойниците/ на пострадалият ученик, като разговорът се регистрира в дневник-регистър.

Отг. Медицинското лице

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.5. Ако инцидентът е свързан с физическо насилие, което да е предизвикало физически травми, незабавно се уведомяват и органите на реда – П РПУ на ОДМВР, както и родителите/настойниците на ученика (учениците), упражнявали насилието.

Отг. Ръководство, класен ръководител
Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.6. След като са извършени първите необходими действия по опазване живота и здравето на пострадалия ученик, сигнала се регистрира в специален дневник - регистър съдържащ следните графи; № по ред; дата, час, име и фамилия на пострадалият ученик; предприети първи незабавни действия; уведомени длъжностни лица (органи); уведомени родители/настойници; име, фамилия и подпис на класния ръководител.

Отг. Класния ръководител

Срок: Непосредствено след инцидент и предприетите неотложни мерки

7.1.7. Класният ръководител извършва проверка на случая, като при необходимост ползва съдействието на психолога и/или ръководството на училището.

Отг. Ръководство, класен ръководител и училищен психолог

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.8. При инцидент, свързан с ПТП, при който има пострадал ученик или завършил с фатален край, класният ръководител уведомява незабавно устно и до края на работния ден писмено директора, а директорът – РУО-Бургас.

Отг. Ръководство

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.9. При необходимост за изясняване на случая, ръководството на училището извършва писмено уведомяване на съответните институции.

Отг. Ръководство

Срок: Непосредствено след инцидент

7.1.10. След изясняване на случая, класният ръководител прави предложение за предприемане на последващи действия – уведомяване на ДПС, Отдела за закрила на детето към „Дирекция социално подпомагане”, разговор с родители, стартиране на процедура по налагане на санкция.

Отг. Класен ръководител, психолог

Срок: До две седмици след инцидент/ или заседание на ПС

7.1.11. Извършване на последващи действия – налагане на наказание, тематични часове на класа, беседи и разговори с психолога, разговори с родители и/или други подходящи според случая възпитателни мерки.

Отг. Класен ръководител и психолог

Срок: До две седмици след инцидент/ или заседание на ПС

7.1.12. След регистриране на инцидент, класният ръководител на ученик (ученици), иницирали и/или извършили физическа саморазправа, подават информация и на УКБППМН.

Отг. Класен ръководител

Срок: До 3 дни след инцидент

7.1.13. Училищната комисия за превенция на противообществените прояви на учениците планира и осъществява дейности с възпитателна функция спрямо ученика (учениците), иницирали и/или извършили физическа саморазправа.

Отг. УКБППМН

Срок: До две седмици след инцидент / или заседание на ПС

7.2.Инциденти, свързани с психическо насилие:

7.2.1. При постъпване на сигнал, свързан с данни за упражнено психическо насилие върху деца, всеки служител в училището е длъжен незабавно да уведоми класен ръководител и ръководство .

Отг. Всички служители
Срок: Непосредствено след сигнала

7.2.2. Класният ръководител регистрира инцидента в специален дневник-регистър, съхраняващ се в училището.

Отг. Класен ръководител
Срок: Непосредствено след сигнал

7.2.3. Класният ръководител уведомява психолога и с негово съдействие извършва проверка по случая.

Отг. Класен ръководител и училищен психолог
Срок: Непосредствено след инцидента

7.2.4. Класният ръководител по телефона уведомява родителите на пострадалият ученик, изпраща уведомление и в писмен вид на домашен адрес; регистрира в дневника-регистър дата и час на обаждане и изходящ номер на уведомителното писмо.

Отг. Класен ръководител
Срок: Непосредствено след инцидента

7.2.5. След регистриране на инцидент, класният ръководител на ученик (ученици), иницирали и/или извършили психическо насилие подават информация и на УКБППМН .

Отг. Класни ръководители
Срок: До две седмици след инцидента или заседание на ПС

7.2.6. УКПАПУ прави предложение и осъществява дейности с възпитателна функция спрямо ученика (учениците), иницирали и/или извършили психическо насилие.

Отг. УКБППМН
Срок: До две седмици след инцидент

7.2.7. След изясняване на случая, класният ръководител прави предложение, съгласувано с психолога, за предприемане на превантивни мерки и/или последващи действия – уведомяване на Отдела за закрила на детето към “Дирекция социално подпомагане”, разговор с родители, стартиране на процедура по налагане на наказание.

Отг. Класен ръководител и училищен психолог
Срок: До 10 дни след инцидент

7.2.8. Ръководството на училището взема решение и извършва писменото уведомяване на съответните институции (при необходимост).

Отг. Ръководство
Срок: До 3 дни след проверка на сигнал

7.2.9. Извършване на последващи действия – налагане на наказание, тематични часове на класа, беседи и разговори с психолога, разговори с родителите и/или други подходящи според случая възпитателни мерки.

Отг. Класен ръководител и училищен психолог
Срок: До две седмици след инцидент или заседание на ПС

Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците в училището.

Трябва да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуацията на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите ученици. Всяка намеса изисква внимателна преценка.

Първа стъпка:

Прекратяване на ситуация на тормоз: задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие и тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз, децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическия контакт между тях незабавно и да се уведоми класния ръководител

- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуация. Това следва да се случи на по-късен етап.

Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

Втора стъпка:

Реакции спрямо ученика, който е упражнил тормоз:

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подхода за възстановяване на щетата. Той си прилага от класния ръководител или училищния психолог.

Подходът за установяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с ученика. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с гържанието си да покаже ясно, че проблема е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класния ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза, важно е класният ръководител да изслуша ученика. Не е желателно ученика да се изслушва съвместно с потърпевшият ученик. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на учениците и дава обратна връзка.

Трета стъпка:

Реакции спрямо ученик, който е обект на тормоз:

Работата с ученици, които са обект на тормоз, е насочена към формиране от тяхно умение за справяне с подобно поведение.

- Класния ръководител говори с ученика, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило, подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;

○ Класният ръководител наблюдава ученика в следващите дни за да се увери, как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка:

Реакция спрямо наблюдателите:

○ Класният ръководител изтъква тези които са се намесили в защита ценностите на училището, на останалите се споделя очакването да направят същото ако се случи в бъдеще;

○ Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеният ученик.

8. Училищна система за насочване към други служби:

8.1.Регистриране ситуации на тормоз: Създава се дневник регистър на училището, за регистриране на случай на насилие и тормоз между учениците.

8.2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „Дата, кратко описание на всяка ситуация, участници, клас, предприети мерки, подпис на учителя открил събитието“. Този регистър се съхранява на достъпно място в кабинета на училищния психолог. Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с училищния психолог.

8.3. В случаите при които поведението на ученика се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, КС предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдела „Закрила на детето“ по местоживееие и в съответната институция според индивидуалния случай.

Запознати с настоящия план:

Ваня Петрова

.....

Светозар Янев

.....

Пламена Димитрова

.....

Ваня Петрова – заместник-директор по учебно-творческата дейност и председател на КС изпраща в срок до 7.2.2024 г. за сведение и изпълнение на всички педагогически специалисти настоящия план по служебните електронни пощи в домейна *edu.mon.bg*.